

УДК 343.157

DOI <https://doi.org/10.32782/npuuola.v33.2023.11>*Я. П. Скоковська*

ПІДСТАВИ ДЛЯ СКАСУВАННЯ АБО ЗМІНИ СУДОВИХ РІШЕНЬ СУДОМ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ: ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми. Розуміння підстав для скасування/зміни судових рішень судом касаційної інстанції дає можливість учасникам кримінального провадження якісно формулювати вимоги своєї касаційної скарги з урахуванням повноважень суду касаційної інстанції, а судам попередніх інстанцій – розглядати кримінальне провадження з суворим дотриманням КПК України та ухвалювати законні, обґрунтовані та вмотивовані судові рішення. З урахуванням повноважень суду касаційної інстанції, саме від помилок, допущених судами попередніх інстанцій, залежить подальша доля ухвалених ними судових рішень, а для цього варто проаналізувати не лише стадію кримінального провадження, на якій були допущені помилки, а й характер цих помилок. Суд касаційної інстанції, перевіряючи матеріали кримінального провадження, вивчивши доводи касаційної скарги, та у випадку встановлення певних порушень, з урахуванням багатьох обставин, аналізуючи допущені порушення, приймає рішення про те, які наслідки для кожного конкретного провадження мають встановлені судом підстави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблематики встановлення істотних порушень вимог кримінального процесуального закону займалися такі вчені, як В. В. Безпала, Н. Р. Бобченко, А. М. Євмін, І. І. Котубей, Л. М. Лобойко, В. І. Маринів, С. С. Мар'янова, В. В. Шапула та інші. Окремі питання щодо підстав для скасування та зміни судових рішень були предметом наукових досліджень, однак з урахуванням постійних змін до законодавства, розвитку судової практики та наукових досліджень зазначені питання і на сьогоднішній день є досить дискусійними.

Метою цієї статті є розкриття на підставі аналізу положень КПК України і практики суду касаційної інстанції підстав для скасування/зміни судових рішень попередніх інстанцій.

Виклад основного матеріалу. КПК України виділяє лише три підстави для скасування/зміни судових рішень попередніх інстанцій судом касаційної інстанції. Для порівняння, суд апеляційної інстанції, перевіряючи кримінальне провадження за апеляційними скаргами учасників кримінального провадження, має значно ширші

повноваження, а відповідно послуговується більш широким колом підстав для скасування і зміни судових рішень суду першої інстанції.

Під підставами для скасування або зміни судових рішень розуміють сукупність фактичних даних, передбачених кримінальним процесуальним законом і встановлених судом апеляційної чи касаційної інстанції під час розгляду справи в апеляційному чи касаційному порядку, що свідчить про допущене судом першої інстанції кримінальне процесуальне правопорушення, внаслідок чого його рішення є незаконним і необґрунтованим та/або невмотивованим та/або несправедливим, що зумовлює необхідність його скасування або зміни [1, с. 97].

Кримінальним процесуальним законодавством передбачені однакові підстави як для скасування судових рішень і призначення нового розгляду у суді першої чи апеляційної інстанцій, так і для зміни судових рішень судом касаційної інстанції. До таких підстав належать:

– істотне порушення вимог кримінального процесуального закону, тобто порушення вимог КПК України, які перешкодили чи могли перешкодити суду ухвалити законне та обґрунтоване судове рішення (стаття 412 КПК України);

– неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність, тобто незастосування судом закону, який підлягає застосуванню; застосування закону, який не підлягає застосуванню; неправильне тлумачення закону, яке суперечить його точному змісту; призначення більш суворого покарання, ніж передбачено відповідною статтею (частиною статті) закону України про кримінальну відповідальність (стаття 413 КПК України);

– невідповідність призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення та особі засудженого, тобто призначення покарання, яке хоч і не виходить за межі, встановлені відповідною статтею (частиною статті) закону України про кримінальну відповідальність, але за своїм видом чи розміром є явно несправедливим через м'якість або через суворість (стаття 414 КПК України).

Н. Р. Бобченко наводить наступні ознаки підстав для зміни або скасування судових рішень в апеляційному та касаційному порядку: 1) це обставини, передбачені у кримінальному процесуальному законі, які свідчать про порушення, допущені під час кримінального провадження; 2) такі порушення є наслідком рішень, дій або бездіяльності слідчого судді, суду та полягають у недотриманні кримінального процесуального закону та помилковому застосуванні або незастосуванні закону України про кримінальну відповідальність; 3) вказані обставини тягнуть або можуть потягти ухвалення незаконного, необґрунтованого та несправедливого судового рішення; 4) це обставини, які виникли та були виявлені після ухвалення судового рішення, але до розгляду кримінального провадження вищою судовою інстанцією, і не свідчать про недоліки попереднього кримінального провадження [2, с. 16].

Незважаючи на те, що підстави для скасування і зміни судових рішень попередніх інстанцій судом касаційної інстанції однакові, є певні особливості їх застосування.

Так, за загальним правилом, якщо наявні у суду касаційної інстанції матеріали дають підстави для прийняття рішення про зміну судових рішень попередніх інстан-

цій без їх скасування, касаційний суд змінює судові рішення судів першої або апеляційної інстанції. Головним чинником є те, що цими змінами не може бути погіршено становище засудженого/виправданого, осіб щодо яких вирішувалося питання про застосування заходів медичного та виховного характеру. Як свідчить судова практика, ці зміни найчастіше стосуються: пом'якшення засудженому покарання в межах санкції статті, за якою його визнано винним (постанови ККС ВС від 02.11.2022 р. у справі № 346/5879/21, від 19.07.2023 р. у справі № 286/1005/21) [3; 4]; перекваліфікації дій винного з більш суворої статті/частини статті на більш м'яку (постанови ККС ВС від 01.02.2022 р. у справі № 644/642/18, від 25.05.2022 р. у справі № 755/20668/19) [5; 6]; пом'якшення/зниження засудженому призначеного покарання на підставі статті 69 КК України (постанови ККС ВС від 28.01.2020 р. у справі № 743/977/18, від 05.07.2023 р. у справі № 676/3774/22) [7; 8]; звільнення засудженого від відбування призначеного покарання з випробуванням із встановленням іспитового строку на підставі статті 75 КК України (постанови ККС ВС від 17.03.2020 р. у справі № 363/4792/16-к, від 08.11.2022 р. у справі № 759/12492/20) [9; 10]; виключення посилення на певні докази, обставини, які обтяжують / пом'якшують покарання (постанови ККС ВС від 03.12.2019 р. у справі № 235/2266/17, від 03.07.2023 р. у справі № 461/327/19) [11; 12]; вирішення питання про зменшення/збільшення розміру стягнутих коштів за цивільним позовом (постанови ККС ВС від 03.10.2019 р. у справі № 709/1173/17, від 15.01.2020 р. у справі № 233/2036/18) [13; 14]; підстав виправдання особи (постанова ККС ВС від 01.03.2018 р. у справі № 398/5735/14-к) [15] тощо.

Суд касаційної інстанції скасовує судові рішення у випадку, якщо позбавлений можливості самостійно виправити помилки, допущені судами попередніх інстанцій, або якщо було допущено істотні порушення вимог кримінального процесуального закону, які є безумовними підставами для скасування судових рішень (частина 2 статті 412 КПК України).

На відміну від зміни, скасування судового рішення, на думку Н. Р. Бобечка, означає припинення його дії, втрату породжених ним правових наслідків, визнання недійсним, анулювання [16, с. 257].

Суд касаційної інстанції може скасувати судові рішення апеляційного суду і призначити новий розгляд у суді апеляційної інстанції або скасувати судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій і призначити новий розгляд у суді першої інстанції або закрити кримінальне провадження.

На законодавчому рівні відсутня заборона скасувати судові рішення в певній їх частині, наприклад відносно одного засудженого або щодо окремих епізодів, у вчиненні яких обвинувачувалися особи. Тобто судові рішення судів попередніх інстанцій можуть бути скасовані судом касаційної інстанції як в повному обсязі (постанова ККС ВС 22.05.2018 р. у справі № 740/1347/16-к) [17], так і в частині (постанова ККС ВС від 08.04.2021 р. у справі № 573/2028/19) [18].

Найчастіше в судовій практиці трапляються випадки скасування судових рішень з призначенням нового розгляду в суді апеляційної інстанції внаслідок порушення

останнім статті 419 КПК України, тобто коли суд апеляційної інстанції, здійснюючи перегляд судового рішення суду першої інстанції за апеляційними скаргами, належним чином не мотивував своїх висновків в прийнятому рішенні, не навів в ухвалі належні відповіді на доводи апеляційних скарг (постанова ККС ВС від 05.01.2022 р. у справі № 484/789/19) [19]. Така практика суду касаційної інстанції є правильною, оскільки суд апеляційної інстанції має більше повноважень порівняно з судом касаційної інстанції з огляду на передбачені статтями 410–414 КПК України підстави для скасування або зміни судового рішення судом апеляційної інстанції. З урахуванням наведеного суд касаційної інстанції не повинен перебирати на себе повноваження суду апеляційної інстанції, усуваючи недоліки, допущені судом апеляційної інстанції, а тому є правильною практика – скасовувати судові рішення апеляційного суду з підстав його невідповідності вимогам статті 419 КПК України.

Варто звернути увагу, що одні і ті самі підстави можуть слугувати для скасування судових рішень як суду першої інстанції, так і суду апеляційної інстанції, наприклад розгляд провадження незаконним складом суду (постанови ККС ВС від 28.09.2021 р. у справі № 525/897/19; від 09.12.2021 р. у справі № 739/2200/18) [20; 21].

Головним критерієм розмежування для скасування судових рішень обох інстанцій чи лише вироку/ухвали апеляційного суду є те, на в якій саме стадії судового розгляду було допущено порушення закону і чи може його виправити суд вищої інстанції.

В судовій практиці трапляються непоодинокі випадки скасування судових рішень судів попередніх інстанцій з призначенням нового розгляду у судах відповідно першої або апеляційної інстанції:

– з підстав істотного порушення вимог кримінального процесуального закону: порушення права на захист (постанова ККС ВС від 03.11.2022 р. у справі № 461/8380/21) [22]; здійснення судового провадження за відсутності потерпілого та відсутності доказів його належного повідомлення про дату, час і місце судового засідання (постанова ККС ВС від 05.06.2023 р. у справі № 638/16352/21) [23]; відсутності фіксування судового провадження в повному обсязі (постанова ККС ВС від 23.11.2022 р. у справі № 373/108/16-к) [24]; здійснення апеляційного розгляду за відсутності обвинуваченого, участь якого була обов'язковою, оскільки в апеляційній скарзі ставилося питання про погіршення становища особи (постанова ККС ВС від 25.05.2021 р. у справі № 164/1940/18) [25]; невиконання апеляційним судом при повторному розгляді провадження вказівок суду касаційної інстанції (постанова ККС ВС від 01.07.2021 р. у справі № 464/8040/17) [26]; надання апеляційним судом, який безпосередньо не досліджував докази, іншої їх оцінки ніж суд першої інстанції (постанова ККС ВС від 01.02.2018 р. у справі № 522/18427/14) [27] тощо;

– з підстав неправильного застосування закону України про кримінальну відповідальність: безпідставне звільнення судом першої інстанції особи від відбування покарання з випробуванням на підставі статті 75 КК України, оскільки нею був вчинений новий злочин в період іспитового строку встановленого попереднім вироком, а апеляційним судом ці порушення залишені поза увагою (постанова ККС ВС від

14.09.2021 р. у справі № 127/25037/17) [28]; неврахування апеляційним судом вимоги частини 2 статті 69 КК України і непризначення винному обов'язкового додаткового покарання, передбаченого санкцією статті (постанова ККС ВС від 31.05.2023 р. у справі № 727/6826/22) [29]; помилкове застосування судом апеляційної інстанції положень частини 4 статті 309 КК України (постанова ККС ВС від 07.06.2022 р. у справі № 759/1458/19) [30] тощо;

– з підстави невідповідності призначеного судом покарання ступеню тяжкості кримінального правопорушення та особі засудженого внаслідок м'якості (постанова ККС ВС від 25.01.2023 р. у справі № 565/1154/21) [31].

Суд касаційної інстанції має право також скасувати судові рішення і закрити кримінальне провадження. Н. Р. Бобечко зазначає, що це рішення ухвалюється, коли суд вищого рівня на підставі оцінки наявних у матеріалах кримінального провадження доказів, встановить передбачені законом обставини, що зумовлюють закриття кримінального провадження, внаслідок чого скасовує оскаржене судові рішення ... Обставини, що зумовлюють прийняття такого рішення, могли існувати як на момент судового розгляду, так і з'явитися після постановлення вироку чи ухвали [16, с. 267].

Підставами для скасування судового рішення і закриття кримінального провадження є обставини, передбачені статтею 284 КПК України: звільнення особи від кримінальної відповідальності, наприклад, у зв'язку зі спливом строків давності притягнення особи до кримінальної відповідальності (постанова ККС ВС від 26.07.2023 р. у справі № 234/17282/17) [32]; відсутність складу кримінального правопорушення у діянні особи (постанова ККС ВС від 15.12.2020 р. у справі № 310/9058/17) [33]; відмова потерпілого від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення (постанова ККС ВС від 18.01.2022 р. у справі № 734/16/18) [34]; невстановлення достатніх доказів для доведення винуватості особи в суді і вичерпання можливості їх отримати (постанова ККС ВС від 12.01.2022 р. у справі № 712/15990/18) [35]; закінчення строку досудового розслідування після повідомлення особі про підозру (постанова ККС ВС від 15.12.2021 р. у справі № 483/911/20) [36]; набрання чинності законом, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою (постанова ККС ВС від 03.12.2019 р. у справі № 601/1141/18) [37]; смерть обвинуваченого (постанова ККС ВС від 12.10.2022 р. у справі № 371/1351/19) [38] тощо.

Слід також зазначити, що суд касаційної інстанції може однією постановою реалізувати декілька своїх повноважень, передбачених статтею 436 КПК України, наприклад в одній частині судові рішення судів попередніх інстанцій змінити, а в іншій – скасувати з призначенням нового розгляду в суді першої або апеляційної інстанції або закрити кримінальне провадження (постанова ККС ВС від 27.04.2023 р. у справі № 617/1605/18) [39].

Варто погодитися з Н. Р. Бобечком, який зазначає про неточність назви статті, оскільки повноваження суду касаційної інстанції значно ширші ніж зміст статті 436 КПК України [16, с. 243]. Більш точно відображала б зміст статті 436 КПК України

назва «Наслідки розгляду касаційної скарги судом касаційної інстанції». Крім того, пропонуємо виключити частину 3 статті 438 КПК України, доповнивши її змістом частину 4 статті 437 КПК.

Статтею 439 КПК України передбачено, що після скасування судових рішень судом касаційної інстанції, розгляд провадження в суді відповідної інстанції здійснюється іншим складом суду. Крім того, вказівки суду касаційної інстанції, що містяться в постанові, є обов'язковими для судів попередніх інстанцій.

В. І. Маринів правильно зазначає, що з метою гарантування постановлення при новому судовому розгляді справи законного, обґрунтованого і вмотивованого рішення, суд касаційної інстанції має право дати вказівки щодо проведення певних дій, і вони є обов'язковими для виконання. Проте суд не має права давати вказівки, що наперед вирішують питання, які суд, котрий розглядатиме справу, вирішує на підставі вільної оцінки ним доказів за внутрішнім переконанням з дотриманням Конституції України і закону, а саме: 1) про доведеність або недоведеність обвинувачення; 2) про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу; 3) про перевагу тих чи інших доказів; 4) про покарання, яке необхідно призначити; 5) про кваліфікацію кримінального правопорушення, у вчиненні якого суд першої інстанції визнає особу винною [40, с. 622].

Якщо суди першої або апеляційної інстанцій не виконали вказівки суду касаційної інстанції, зазначені в постанові, якою було скасоване попереднє рішення судів першої і/або апеляційної інстанції, то це є підставою для скасування такого рішення у зв'язку з істотним порушенням кримінального процесуального закону.

Висновки. Підстави для скасування або зміни судових рішень судом касаційної інстанції являють собою нормативно закріплені обставини, у разі встановлення яких суд касаційної інстанції констатує допущені судом першої та/або апеляційної інстанції порушення вимог кримінального та/або кримінального процесуального закону й ухвалює судові рішення, яким скасовує або змінює постановлені ними рішення. Звернення до аналізу підстав для скасування або зміни судових рішень судом касаційної інстанції свідчить про узагальнений характер стану їх нормативного закріплення та вказує про надзвичайно важливу роль сталої судової практики Верховного Суду, який реалізуючи свої повноваження певною мірою усуває прогалини кримінального процесуального закону.

На сьогоднішній день Верховним Судом напрацьовано сталу судову практику щодо розмежування підстав для зміни судових рішень судів попередніх інстанцій, для скасування судових рішень з призначенням нового розгляду у судах першої або апеляційної інстанції, для скасування судових рішень та закриття кримінального провадження.

Література

1. Котубей І. Поняття підстав для скасування або зміни рішення суду першої інстанції. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. № 2. С. 94–97.
2. Бобечко Н. Р. Підстави для зміни або скасування судових рішень в апеляційному та касаційному порядку у кримінальному провадженні : монографія / за ред. В.Т. Нора. Київ : Алерта, 2015. 234 с.

3. Постанова ККС ВС від 02.11.2022 р. у справі № 346/5879/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107140830>.
4. Постанова ККС ВС від 19.07.2023 р. у справі № 286/1005/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112370189>.
5. Постанова ККС ВС від 01.02.2022 р. у справі № 644/642/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102941437>.
6. Постанова ККС ВС від 25.05.2022 р. у справі № 755/20668/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104517179>.
7. Постанова ККС ВС від 28.01.2020 р. у справі № 743/977/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87365805>.
8. Постанова ККС ВС від 05.07.2023 р. у справі № 676/3774/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112117917>.
9. Постанова ККС ВС від 17.03.2020 р. у справі № 363/4792/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88425634>.
10. Постанова ККС ВС від 08.11.2022 р. у справі № 759/12492/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107251761>.
11. Постанова ККС ВС від 03.12.2019 р. у справі № 235/2266/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86275934>.
12. Постанова ККС ВС від 03.07.2023 р. у справі № 461/327/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112087986>.
13. Постанова ККС ВС від 03.10.2019 р. у справі № 709/1173/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84814495>.
14. Постанова ККС ВС від 15.01.2020 р. у справі № 233/2036/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87000867>.
15. Постанова ККС ВС від 01.03.2018 р. у справі № 398/5735/14-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72561227>.
16. Бобечко Н. Р. Апеляційне та касаційне провадження у кримінальному судочинстві України: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.09 – Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. Львів, 2016. 498 с.
17. Постанова ККС ВС 22.05.2018 р. у справі № 740/1347/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74440195>.
18. Постанова ККС ВС від 08.04.2021 р. у справі № 573/2028/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96208231>.
19. Постанова ККС ВС від 05.01.2022 р. у справі № 484/789/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102463535>.
20. Постанова ККС ВС від 28.09.2021 р. у справі № 525/897/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100063307>.
21. Постанова ККС ВС від 09.12.2021 р. у справі № 739/2200/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102267507>.
22. Постанова ККС ВС від 03.11.2022 р. у справі № 461/8380/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107219832>.
23. Постанова ККС ВС від 05.06.2023 р. у справі № 638/16352/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111403379>.
24. Постанова ККС ВС від 23.11.2022 р. у справі № 373/108/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107556900>.
25. Постанова ККС ВС від 25.05.2021 р. у справі № 164/1940/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97352681>.
26. Постанова ККС ВС від 01.07.2021 р. у справі № 464/8040/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98146687>.
27. Постанова ККС ВС від 01.02.2018 р. у справі № 522/18427/14. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72073986>.
28. Постанова ККС ВС від 14.09.2021 р. у справі № 127/25037/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99861342>.
29. Постанова ККС ВС від 31.05.2023 р. у справі № 727/6826/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111279161>.
30. Постанова ККС ВС від 07.06.2022 р. у справі № 759/1458/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104748417>.

31. Постанова ККС ВС від 25.01.2023 р. у справі № 565/1154/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108654532>.
32. Постанова ККС ВС від 26.07.2023 р. у справі № 234/17282/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112545999>.
33. Постанова ККС ВС від 15.12.2020 р. у справі № 310/9058/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93749916>.
34. Постанова ККС ВС від 18.01.2022 р. у справі № 734/16/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102812349>.
35. Постанова ККС ВС від 12.01.2022 р. у справі № 712/15990/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102563165>.
36. Постанова ККС ВС від 15.12.2021 р. у справі № 483/911/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101990816>.
37. Постанова ККС ВС від 03.12.2019 р. у справі № 601/1141/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86505686>.
38. Постанова ККС ВС від 12.10.2022 р. у справі № 371/1351/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106788102>.
39. Постанова ККС ВС від 27.04.2023 р. у справі № 617/1605/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110569339>.
40. Кримінальний процес : підручник / за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. Х. : Право, 2013. 824 с.

Анотація

Скоковська Я. П. Підстави для скасування або зміни судових рішень судом касаційної інстанції: теоретико-практичний аспект. – Стаття.

У статті проаналізовано підстави для скасування та/або зміни судових рішень судом касаційної інстанції, розкрито їх зміст, співвідношення застосування процедур скасування і зміни судового рішення, зроблено практичний аналіз аспектів їх застосування. Визначено підстави для зміни/скасування судових рішень судом касаційної інстанції, розкрито елементи кожної з підстав: істотного порушення вимог кримінального процесуального закону, неправильного застосування закону України про кримінальну відповідальність, невідповідності призначеного судом покарання ступеню тяжкості кримінального правопорушення та особі засудженого. Висвітлено бачення вітчизняних вчених щодо поняття та змісту підстав для скасування/зміни судових рішень судом касаційної інстанції.

Проаналізовано відповідні норми Кримінального процесуального кодексу України, судову практику Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду щодо скасування/зміни судових рішень та підстави, з яких такі рішення прийнято. На прикладах судових рішень Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду висвітлено типові помилки, що були допущені судами попередніх інстанцій, які в результаті потягнули за собою скасування/зміну судових рішень. Зокрема, в статті акцентовано увагу на випадках, коли суд касаційної інстанції може самостійно змінити рішення судів попередніх інстанцій, не використовуючи своє право на скасування судових рішень, та висвітлено актуальну судову практику цього суду з зазначеного питання. Розкрито важливість ролі суду касаційної інстанції, який за допомогою сталої судової практики регулює питання, які потребують законодавчого врегулювання.

Наголошено на недосконалості чинного законодавства, яке регулює поняття та зміст підстав для скасування/зміни судових рішень судом касаційної інстанції та запропоновано спосіб їх вдосконалення, шляхом внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України.

Висвітлено наслідки скасування судових рішень судом касаційної інстанції з призначенням нового судового/апеляційного розгляду та особливості такого розгляду судами першої та апеляційної інстанції після скасування судових рішень.

Ключові слова: кримінальне провадження, касаційний розгляд, суд касаційної інстанції, істотне порушення кримінального процесуального закону, неправильне застосування закону про кримінальну відповідальність, підстави для скасування/зміни судових рішень.

Summary

Skokovska Ya. P. Grounds for cancellation or change of court decisions by the court of cassation: theoretical and practical aspect. – Article.

The article analyzes the grounds for cancellation and/or change of court decisions by the court of cassation, reveals their content, the ratio of application of procedures for cancellation and change of a court decision, makes a practical analysis of aspects of their application. The grounds for changing/cancelling court decisions by the court of cassation have been determined, the elements of each of the grounds have been disclosed: a significant violation of the requirements of the criminal procedural law, incorrect application of the law of Ukraine on criminal liability, inconsistency of the punishment imposed by the court with the degree of severity of the criminal offense and the person of the convicted person. The vision of domestic scientists on the concept and content of grounds for cancellation/change of court decisions by the court of cassation is highlighted.

The relevant norms of the Criminal Procedure Code of Ukraine, the judicial practice of the Cassation Criminal Court as part of the Supreme Court on the abolition/change of court decisions and the grounds on which such decisions were made are analyzed. Examples of court decisions of the Cassation Criminal Court as part of the Supreme Court highlight typical mistakes made by the courts of previous instances, which eventually entailed the cancellation/change of court decisions. In particular, the article focuses on cases where the court of cassation can independently change the decisions of the courts of previous instances without using its right to cancel court decisions, and highlights the current judicial practice of this court on this issue. The importance of the role of the court of cassation, which, through sustainable judicial practice, regulates issues that require legislative settlement, is revealed.

It is emphasized the imperfection of the current legislation, which regulates the concept and content of the grounds for cancellation/change of court decisions by the court of cassation and offers a way to improve them by amending the Criminal Procedure Code of Ukraine.

The consequences of cancellation of court decisions by the court of cassation with the appointment of a new trial/appeal and the peculiarities of such consideration by the courts of first and appeal after the cancellation of court decisions are highlighted.

Key words: criminal proceedings, cassation proceedings, cassation court, significant violation of the criminal procedural law, incorrect application of the law on criminal liability, grounds for canceling/changing court decisions.